॥ तैत्तिरीय संहिता॥

॥पश्चमः प्रश्नः॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां द्वितीयकाण्डे पञ्चमः प्रश्नः॥

विश्वरूपो वै त्वाष्ट्रः पुरोहितो देवानांमासीथ्स्वस्रीयोऽसुराणां तस्य त्रीणि शोर्षाण्यांसन्थ्सोम्पान सर्पापानम्त्रादंन स् स प्रत्यक्षं देवेभ्यो भागमंवदत्परोक्षमसुरेभ्यः सर्वस्मै वै प्रत्यक्षं भागं वदिन्त यस्मा एव प्रोक्षं वदिन्त तस्य भाग उदितस्तस्मादिन्द्रो-ऽबिभेदीदङ् वै राष्ट्रं वि पूर्यावर्तयतीति तस्य वज्रमादायं शीर्षाण्यंच्छिन्द्यथ्सोम्पान्- (१)

मासीथ्स कृपिश्वंलोऽभव्द्यथ्संग्रापान् स कंल्विङ्को यद्त्रादंन् स तितिरिस्तस्यांश्वलिनां ब्रह्महृत्यामुपांगृह्णात्ता र संवथ्सरमंबिभस्तं भूतान्यभ्यंक्रोशन्ब्रह्मंहृन्निति स पृथिवीमुपांसीद-दस्य ब्रह्महृत्यायै तृतीयं प्रति गृह्णोति साऽब्रंवीद्वरं वृणे खातात्पंराभविष्यन्तीं मन्ये ततो मा पर्ग भूवमितिं पुरा तें (२)

संवथ्सरादिषं रोह्।दित्यंब्रवीत्तस्मौत्पुरा संवथ्सरात्पृंथिव्ये खातमिषं रोहित् वारेवृत् ह्यंस्यै तृतीयं ब्रह्महृत्यायै प्रत्यंगृह्णात्तथ्स्वकृतिमिरिणमभवृत्तस्मादाहिताग्निः श्रद्धादेवः स्वकृत् इरिणे नावं स्येद्धह्महृत्यायै ह्यंष वर्णः स वनस्पतीनुपासीददस्यै ब्रंह्मह्त्यायै तृतींयं प्रतिं गृह्णीतेति तैंऽब्रुव्नवरं वृणामहै वृक्णात् (३)

पंराभिवष्यन्तों मन्यामहे ततो मा परा भूमेत्याव्रश्चनाद्वो भूयार्स्स उत्तिष्ठानित्यंब्रवीत्तस्मादाव्रश्चनाद्वृक्षाणां भूयार्स्स उत्तिष्ठन्ति वारेवृत् होषां तृतीयं ब्रह्महृत्यायै प्रत्यंगृह्न-थ्स निर्यासोऽभवत्तस्मांत्रिर्यासस्य नाश्यं ब्रह्महृत्यायै होष वर्णोऽथो

खलु य एव लोहिंतो यो वाऽऽब्रश्चनान्निर्येषंति तस्य नाऽऽश्यंं (४)

कार्मम्न्यस्य स स्त्रीष श्सादमुपांसीदद्स्यै ब्रह्महृत्यायै तृतींयं प्रतिं गृह्णीतेति ता अंब्रुवन्वरं वृणामहा ऋत्वियात्प्रजां विन्दामहै काममा विजेनितोः सम्भवामेति तस्मादत्वियाध्ब्रियः प्रजां विन्दन्ते काममा विजेनितोः सम्भवन्ति वारेवृत् ह्यांसां तृतीयं ब्रह्महृत्यायै प्रत्यंगृह्ण-थ्सा मलंबद्वासा अभवत्तस्मान्मलंबद्वाससा न सं वंदेत् (५)

न सहाऽऽसीत् नास्या अन्नंमद्याद्वह्महृत्यायै ह्यंषा वर्णं प्रितिमुच्याऽऽस्तेऽथो खल्वांहुर्भ्यञ्जनं वाव स्त्रिया अन्नंमभ्यञ्जनमेव न प्रतिगृह्यं कामंमन्यदिति यां मलंबद्वाससः सम्भवंन्ति यस्ततो जायते सोऽभिश्वस्तो यामरंण्ये तस्यैं स्तेनो यां परांचीं तस्यैं ह्यीतमुख्यंपगुल्भो या स्नाति तस्यां अपसु मारुंको या- (६)

ऽभ्युङ्के तस्यै दुश्चर्मा या प्रेलिखते तस्यै खलतिरंपमारी या-ऽऽङ्के तस्यै काणो या दतो धावंते तस्यै श्यावद्न् या नुखानि निकृन्तते तस्यैं कुनुखी या कृणत्ति तस्यैं क्रीबो या रञ्जर्र सृजिति तस्यां उद्घन्धुंको या पूर्णेन पिबंति तस्यां उन्मादुंको या खुर्वेण पिबंति तस्यै खुर्वस्तिस्रो रात्रीर्वृतं चेरेदञ्जलिनां वा पिबेदखंर्वेण वा पात्रेण प्रजायैं गोपीथायं॥ (७)

यथ्सीम्पानंन्ते वृक्णात्तस्य नाश्यं वदेत् मारुंको याऽखंवंण वा त्रीणि वा----[१]
त्वष्टां हृतपुंत्रो वीन्द्र र सोम्माहंर्त्तस्मिन्निन्द्रं उपहृवमै च्छत्
तं नोपा ह्वयत पुत्रं में ऽवधीरिति स यज्ञवेशसं कृत्वा

त नापाह्वयत पुत्र मऽवधारित स यज्ञवश्स कृत्वा प्रासहा सोमंमपिबृत्तस्य यद्त्यशिष्यत् तत्त्वष्टांहवनीयमुप् प्रावंतयथ्स्वाहेन्द्रंशत्रुवंर्धस्वेति यदवंतयत्तद्द्वत्रस्यं वृत्रृत्वं यदब्रंवीथ्स्वाहेन्द्रंशत्रुवंर्धस्वेति तस्मांदस्ये- (८)

न्द्रः शत्रुंरभव्थ्स सम्भवंत्रुग्नीषोमांव्भि समंभव्थ्स इंषुमात्रमिषुमात्रं विष्वंङ्कःवर्धत् स इमाँ ह्लोकानंवृणोद् यदिमाँ ह्लोकान्वृणोत् तद्दृत्रस्यं वृत्रत्वं तस्मादिन्द्रोऽ विभेथ्स प्रजापंतिमुपांधावच्छत्रुं में ऽजनीति तस्मै वज्र सिक्ता प्रायंच्छदेतेनं जहीति तेनाभ्यांयत् तावंब्रूतामुग्नीषोमौ मा (९)

प्र हांरावम्नतः स्व इति मम् वै युवः स्थ इत्यंब्रवीन्माम्भ्ये-तमिति तौ भाग्धेयंमैच्छेतां ताभ्यामेतमंग्नीषोमीयमेकांदशकपालं पूर्णमासे प्रायंच्छ्तावंब्र्ताम्भि सन्दंष्टौ वै स्वो न शंक्रुव ऐतुमिति स इन्द्रं आत्मनः शीतरूरावंजनयत्तच्छीतरूरयोर्जन्म् य एवः शीतरूरयोर्जन्म् वेद (१०) नैन १ शीतरूरो हंतुस्ताभ्यांमेनमुभ्यंनयत् तस्मां अञ्चभ्यमां-नाद्ग्रीषोमौ निरंकामतां प्राणापानौ वा एंनं तदंजिहतां प्राणो वै दक्षों ऽपानः कतुस्तस्मां अञ्चभ्यमांनो ब्रूयान्मियं दक्षकृत् इतिं प्राणापानावेवात्मन्धंत्ते सर्वमायुरिति स देवतां वृत्रात्रिर्हूय वार्त्रप्त हिवः पूर्णमांसे निरंवपुद् प्रन्ति वा एंनं पूर्णमांस् आ- (११)

ऽमांवास्यांयां प्याययन्ति तस्माद्वार्त्रघ्नी पूर्णमासे-ऽनूँच्येते वृधंन्वती अमावास्यांयां तथ्सङ्स्थाप्य वार्त्रघ्नः ह्विवंज्रमादाय पुनंर्भ्यांयत ते अंब्रूतां द्यावांपृथिवी मा प्र हांरावयोवें श्रित इति ते अंब्रूतां वरं वृणावहै नक्षंत्रविहिता-ऽहमसानीत्यसावंब्रवीचित्रविहिताऽहमितीयं तस्मान्नक्षंत्रविहिता-ऽसौ चित्रविहितेयं य एवं द्यावांपृथिव्योर्- (१२)

वरं वेदैनं वरों गच्छति स आभ्यामेव प्रसूत इन्द्रों वृत्रमंहन्ते देवा वृत्र हत्वाऽग्नीषोमांवब्रुवन् ह्व्यं नों वहत्मिति तावंब्रतामपंतेजसौ वै त्यौ वृत्रे वै त्ययोस्तेज इति तैं- ऽब्रुवन्क इदमच्छैतीति गौरित्यंब्रुवन्गौर्वाव सर्वस्य मित्रमिति साऽब्रंवीद (१३)

वरं वृणै मय्येव स्तोभयेन भुनजाध्वा इति तद्गौराहंर्त्तस्माद्गवि स्तोभयेन भुञ्जत एतद्वा अग्नेस्तेजो यद् घृतमेतथ्सोमंस्य यत्पयो य एवम्ग्नीषोमंयोस्तेजो वेदं तेजस्व्येव भवति ब्रह्मवादिनो वदन्ति किं देवृत्यं पौर्णमासमितिं प्राजापृत्यमितिं ब्रूयात्तेनेन्द्रं ज्येष्ठं पुत्रं निरवासाययदिति तस्माँ अयेष्ठं पुत्रं धर्नेन निरवंसाययन्ति॥ (१४)

अस्य मा वेदा बावांपृथ्व्योरंब्रवीदिति तस्मांबुत्वारं च॥———[२] इन्द्रं वृत्रं जंघ्निवा १ सम्मृधोऽभि प्रावेपन्त स एतं वैमृधं

पूणमांसेऽनुनिर्वाप्यंमपश्यत्तं निरंवपत्तेन् वै स मृधोऽपाहत् यद्वैमृधः पूर्णमांसेऽनुनिर्वाप्यो भवंति मृधं एव तेन् यजंमानोऽपं हत् इन्द्रो वृत्र॰ हत्वा देवतांभिश्चेन्द्रियेणं च व्याध्यत् स एतमांग्नेयमृष्टाकपालममावास्यांयामपश्यदैन्द्रं दिधे (१५)

तन्निरंवपुत्तेन वै स देवता श्चेन्द्रियं चार्वारुन्ध् यदाँग्नेयाँ-ऽष्टाकपालोऽमावास्यायां भवत्यैन्द्रं दिधं देवता श्चेव तेनेन्द्रियं च

यजंमानोऽवं रुन्ध् इन्द्रंस्य वृत्रं ज्ञ्चषं इन्द्रियं वीर्यं पृथिवीमनु व्यांच्छ्रंत्तदोषंधयो वीरुधोऽभवन्थ्स प्रजापंतिमुपांधावद्वृत्रं में ज्ञ्चषं इन्द्रियं वीर्यं (१६)

पृथिवीमनु व्यांर्त्तदोषंधयो वीरुधोऽभूवन्निति स प्रजापंतिः पृश्चनंत्रवीदेतदंस्मै सं नंयतेति तत्पृशव ओषंधीभ्योऽध्यात्मन्थ्समंनयन्तत्प्रत्यंदुहन् यथ्समनंयन्तव्सांन्नाय्यस्यं

सान्नाय्यत्वं यत्प्रत्यदुंहुन्तत्प्रतिधुषंः प्रतिधुक्तः समनेषुः प्रत्यधुक्षन्न तु मियं श्रयत् इत्यंब्रवीदेतदंस्मे (१७) शृतं कुंरुतेत्यंब्रवीत्तदंस्मे शृतमंकुर्वन्निन्द्रियं वावास्मिन्वीर्यं तदंश्रयन्तच्छृतस्यं शृत्तवः समंनेषुः प्रत्यंधुक्षञ्छृतमंकृत्र तु मां धिनोतीत्यंब्रवीदेतदंस्मै दिधं कुरुतेत्यंब्रवीत्तदंस्मै दध्यंकुर्वन्तदंनमधिनोत्तद्द्धो दंधित्वं ब्रंह्मवादिनो वदन्ति द्धः पूर्वस्यावदेयं (१८)

दिधे हि पूर्वं क्रियत इत्यनंदत्य तच्छृतस्यैव पूर्वस्याऽवं द्येदिन्द्रियमेवास्मिन्वीर्यर्थं श्रित्वा द्र्य्नोपरिष्टाद्धिनोति यथापूर्वमुपैति यत्पूतीकैंवां पर्णवल्कैर्वात्रश्चाय्मौम्यं तद्यत्केले राक्ष्मसं तद्यत्तंण्डुलैर्वेश्वदेवं तद्यदातश्चेनेन मानुषं तद्यद्व्या तथ्सेन्द्रं द्या तनक्ति (१९)

सेन्द्रत्वायाँग्निहोत्रोच्छेषणम्भ्यातंनक्ति यज्ञस्य सन्तंत्या इन्द्रों वृत्र ह्त्वा पर्गं परावतंमगच्छ्दपाराध्मिति मन्यंमानस्तं देवताः प्रैषंमैच्छ्न्थ्सौंऽब्रवीत्प्रजापंतिर्यः प्रथमोऽनुविन्दति तस्यं प्रथमं भांगुधेयमिति तं पितरोऽन्वंविन्दन्तस्मौत्पृतभ्यः पूर्वेद्यः क्रियते सोऽमावास्यां प्रत्यागंच्छ्तं देवा अभि समंगच्छन्ताऽमा वै नो - (२०)

ऽद्य वसुं वस्तीतीन्द्रो हि देवानां वसु तदंमावास्यांया अमावास्यत्वं ब्रंह्मवादिनों वदन्ति किं देवत्यर्रं सान्नाय्यमितिं वैश्वदेवमितिं ब्र्याद्विश्वे हि तद्देवा भांगुधेयंम्भि समगंच्छुन्तेत्यथो खल्वैन्द्रमित्येव ब्रूयादिन्द्रं वाव ते तद्भिष्ज्यन्तोऽभि

समंगच्छन्तेतिं॥ (२१)

दर्धि मे जुधुषं इन्द्रियं वीर्यमित्यंब्रवीदेतदंस्मा अवदेयंन्तनक्ति नो द्विचंत्वारिश्शच॥———[३]

ब्रह्मवादिनों वदन्ति स त्वै दंर्शपूर्णमासौ यंजेत य एंनौ सेन्द्रौ यजेतेति वैमृधः पूर्णमांसेऽनुनिर्वाप्यों भवति तेनं पूर्णमांसः सेन्द्रं ऐन्द्रं दध्यंमावास्यांयां तेनांमावास्यां सेन्द्रा य एवं विद्वान्दंर्शपूर्णमासौ यजंते सेन्द्रांवेवैनौं यजते श्वःश्वौंऽस्मा ईजानाय वसीयो भवति देवा वै यद्यज्ञेऽकुर्वत् तदसुरा अकुर्वत् ते देवा एता- (२२)

मिष्टिंमपश्यन्नाग्नावैष्णवमेकांदशकपालु सरंस्वत्ये चुरु सरंस्वते चुरु तां पौर्णमास स्ड्स्थाप्यानु निरंवपन्ततों देवा अभंवन्परासुंग् यो भ्रातृंव्यवान्थ्स्याथ्स पौर्णमास स्ड्स्थाप्येतामिष्टिमनु निर्वपत्पौर्णमासेनैव वज्रं भ्रातृंव्याय प्रहृत्यां ऽऽग्नावैष्ण्वेनं देवतांश्च यज्ञं च भ्रातृंव्यस्य वृङ्के मिथुनान्पशून्थ्सारस्वताभ्यां यावंदेवास्यास्ति तथ (२३)

सर्वं वृङ्के पौर्णमासीमेव यंजेत् भ्रातृंव्यवान्नामांवास्यारं हृत्वा भ्रातृंव्यं ना प्याययित साकं प्रस्थायीयेन यजेत पृशुकांमो यस्मै वा अल्पेनाऽऽहरंन्ति नाऽऽत्मना तृष्यंति नान्यस्मै ददाति यस्मै महुता तृष्यंत्यात्मना ददांत्यन्यस्मै महुता पूर्णर होत्व्यं तृप्त एवैनुमिन्द्रंः प्रजयां पृशुभिस्तर्पयित दारुपात्रेणं जुहोति न हि मृन्मयुमाहुंतिमानुश औदुंम्बरं (२४)

पुतान्तदौदुंम्बर्ड् स्वा त्रिष्शर्च॥

यस्यं हविर्निरुप्तं पुरस्तांचन्द्रमां - (२७)

भवृत्यूर्ग्वा उंदुम्बर् ऊर्क्पृशवं ऊर्जेवास्मा ऊर्जं पृश्नवं रुन्धे नागंतश्रीर्महेन्द्रं यंजेत् त्रयो वै गृतिश्रियः शुश्रुवान्ग्रांमृणी राजन्यंस्तेषां महेन्द्रो देवता यो वै स्वां देवतांमित्यजंते प्र स्वायें देवतांयै च्यवते न परां प्राप्नोंति पापीयान्भवित संवथ्सरिमन्द्रं यजेत संवथ्सर हि व्रतं नाति स्वै- (२५)

वैनं देवते ज्यमाना भूत्यां इन्द्धे वसीयान्भवति संवथ्सरस्यं प्रस्तांद्ग्नये वृत्रपंतये पुरोडाशंमुष्टाकंपालं निर्वपेथ्संवथ्सरमे वैनं वृत्रं जेघ्निवा स्मंमुग्निर्वृतपंतिर्वृतमा लेम्भयति ततोऽधि कामं यजेत॥ (२६)

नासोंमयाजी सं नंयेदनांगतं वा पुतस्य पयो योऽसोंमयाजी यदसोंमयाजी सन्नयेंत्परिमोष पुव सोऽनृतं करोत्यथो परै्व सिंच्यते सोमयाज्येव सं नंयेत्पयो वै सोमः पर्यः सान्नाय्यं पर्यसैव पर्य

अभ्युंदेतिं त्रेधा तंण्डुलान् वि भंजेद्ये मध्यमाः स्युस्तान्ग्रयें दात्रे पुरोडाशम्षाकंपालं कुर्याद्ये स्थविष्ठास्तानिन्द्रांय प्रदात्रे दध्श्रश्चरं येऽणिष्ठास्तान् विष्णंवे शिपिविष्टायं शृते चरुमग्निरेवास्मैं

आत्मन्धंत्ते वि वा पृतं प्रजयां पृशुभिंरर्धयति वर्धयंत्यस्य भ्रातृंव्यं

प्रजां प्रजनयंति वृद्धामिन्द्रः प्र यंच्छति यज्ञो वै विष्णुंः पृशवः शिपिर्युज्ञ एव पृशुषु प्रतिं तिष्ठति न द्वे (२८)

यंजेत् यत्पूर्वया सम्प्रति यजेतोत्तरया छुम्बद्भुर्याद्यदुत्तरया सम्प्रति यजेत् पूर्वया छुम्बद्भुर्यान्नेष्टिर्भवंति न यज्ञस्तदनुं हीतमुख्यंपगुल्भो जांयत् एकांमेव यंजेत प्रगुल्भोंऽस्य जायते-ऽनांदत्य तद्के पुव यंजेत यज्ञमुखमेव पूर्वयाऽऽलभंते यजेत् उत्तरया देवतां एव पूर्वयाऽवरुन्थ इंन्द्रियमुत्तरया देवलोकमेव (२९)

पूर्वयाऽभिजयंति मनुष्यलोकमृत्तंरया भूयंसो यज्ञकृतून्।पैत्येषा वै सुमना नामेष्टिर्यमुद्येजानं पृश्चाच्चन्द्रमां अभ्यंदेत्यस्मिन्नेवास्मैं लोकेऽर्ध्वं भवित दाक्षायणयज्ञेनं सुवर्गकामो यजेत पूर्णमांसे सं नंयेन्मैत्रावरुण्याऽऽमिक्षंयाऽमावास्यांयां यजेत पूर्णमांसे वै देवाना स्वास्तेषांमृतमर्धमासं प्रसुत्तस्तेषां मैत्रावरुणी वृशाऽमावास्यांयामनूबन्ध्यां यत् (३०)

पूर्वेद्युर्यजंते वेदिमेव तत्कंरोति यद्वथ्सानंपाक्रोतिं सदोहिवर्धाने एव सिम्मिनोति यद्यजंते देवैरेव सुत्या सम्पादयित् स एतम्पर्धमास संधुमादं देवैः सोमं पिबति यन्मैत्रावरुण्याऽ-ऽिमक्षंयाऽमावास्यायां यजंते यैवासौ देवानां वृशाऽनूब-ध्यां सो एवेषेतस्यं साक्षाद्वा एष देवान्भ्यारोहित य एषां यज्ञ- (३१)

मंभ्यारोहंति यथा खलु वै श्रेयांन्भ्यारूढः कामयंते तथां करोति यद्यंविष्यंति पापीयान्भवित यदि नाविष्यंति सदङ् व्यावृत्कांम एतेनं यज्ञेनं यजेत क्षुरपंविर्ह्यंष यज्ञस्ताजक्पुण्यों वा भवंति प्र वां मीयते तस्यैतद्वृतं नानृतं वदेन्न मार्समंश्रीयान्न स्त्रियमुपेयान्नास्य पल्पूंलनेन् वासः पल्पूलयेयुरेतिद्ध देवाः सर्वं न कुर्वन्ति॥ (३२)

चुन्द्रमा द्वे देवलोकमेव यद्यज्ञं पंल्पूलयेयुः षट्वं॥

एष वै देवरथो यद्दंर्शपूर्णमासौ यो दंर्शपूर्णमासाविष्ट्वा सोमेन यजंते रथस्पष्ट एवावसाने वरे देवानामवं स्यत्येतानि वा अङ्गापरू ५ेषि संवथ्सरस्य यद्दंर्शपूर्णमासौ य एवं विद्वान्दंर्शपूर्णमासौ यजतेऽङ्गापरूः ईष्येव संवथ्सरस्य प्रतिं दधात्येते वै संवथ्सरस्य चक्षुंषी यद्वंर्शपूर्णमासौ य एवं विद्वान्दंर्शपूर्णमासौ यजेते ताभ्यांमेव सुंवर्गं लोकमर्नु पश्य- (३३) त्येषा वै देवानां विक्रांन्तिर्यर्द्धर्शपूर्णमासौ य एवं विद्वान्दर्शपूर्णमासौ यर्जते देवानांमेव विक्रान्तिमन् वि क्रमत एष वै देवयानः पन्था यद्दंर्शपूर्णमासौ य एवं विद्वान्दंर्शपूर्णमासौ यजंते य एव देवयानः पन्थास्तर समारोहत्येतौ वै देवानार हरी यद्दंरशपूर्णमासौ य एवं विद्वान्दंर्शपूर्णमासौ यजंते यावेव देवाना १ हरी ताभ्यां- (३४)

य एवं विद्वान्दंर्शपूर्णमासौ यजंते साक्षादेव देवानांमास्यें जुहोत्येष वै हंविर्धानी यो दंर्शपूर्णमासयाजी सायं प्रांतरग्निहोत्रं

जुंहोति यजंते दर्शपूर्णमासावहंरहर्हविधानिनार सुतो य पुवं विद्वान्दंर्शपूर्णमासौ यजंते हिवधान्यंस्मीति सर्वमेवास्यं बर्हिष्यं दत्तं भंवति देवा वा अहंर्- (३५)

यज्ञियं नाविन्दन्ते दंर्शपूर्णमासावंपनन्तौ वा एतौ पूतौ मेध्यौ यद्दंरशपूर्णमासौ य पुवं विद्वान्दंर्शपूर्णमासौ यजंते पूतावेवैनौ मेध्यौ यज्ञते नामांवास्यायां च पौर्णमास्यां च स्त्रियमुपेयाद्यदंपेयान्निरिन्द्रियः स्याथ्सोमंस्य व राज्ञौंऽर्धमासस्य रात्रयः पत्नय आस्नतासांममावास्यां च पौर्णमासीं च नोपैत् (३६)

ते एनम्भि समनहोतां तं यक्ष्मं आर्च्छ्रद्राजानं यक्ष्मं आर्दिति तद्रांजयक्ष्मस्य जन्म यत्पापीयानभेवत्तत्पांपयक्ष्मस्य यज्ञायाभ्यामविन्दत्तज्ञायेन्यस्य य एवमेतेषां यक्ष्माणां जन्म वेद् नैनमेते यक्ष्मां विन्दन्ति स एते एव नमस्यन्नुपाधावत्ते अन्नूतां वरं वृणावहा आवं देवानां भाग्धे असावा (३७) ऽऽवदिधं देवा इंज्यान्ता इति तस्मांथ्सदृशीना श

ऽऽवदिधे देवा इंज्यान्ता इति तस्माँथ्सदृशीनाः रात्रीणाममावास्यायां च पौर्णमास्यां चं देवा इंज्यन्त एते हि देवानां भागधे भागधा असमे मनुष्यां भवन्ति य एवं वेदं भूतानि क्षुधंमग्नन्थ्सद्यो मनुष्यां अर्धमासे देवा मासि पितरंः

संवथ्सरे वनस्पतंयस्तस्मादहंरहर्मनुष्यां अशंनिमच्छन्तेऽर्धमासे देवा इंज्यन्ते मासि पितृभ्यंः क्रियते संवथ्सरे वनस्पतंयः फलं गृह्णन्ति य एवं वेद हन्ति क्षुधं भ्रातृंव्यम्॥ (३८)

पुरवृति तान्यामहरैदसाव फलर्र सुप्त चे॥———[६] देवा वै नर्चि न यर्जुष्यश्रयन्त ते सामन्नेवाश्रयन्त हिं करोति

सामैवाकर्हिं करोति यत्रैव देवा अश्रयन्त तर्त एवैनान्त्र युंक्के हिं करोति वाच एवैष योगो हिं करोति प्रजा एव तद्यजमानः सृजते त्रिः प्रथमामन्वाह त्रिरुत्तमां यज्ञस्यैव तद्वर्सं (३९)

नंह्यत्यप्रस्नश्साय सन्तंतुमन्वांह प्राणानांमुन्नाद्यंस्य सन्तंत्या अथो रक्षंसामपंहत्यै राथंन्तरीं प्रथमामन्वांह राथंन्तरो वा अयं लोक इममेव लोकम्भि जंयित त्रिर्वि गृह्णाति त्रयं इमे लोका इमानेव लोकान्भि जंयित बार्हतीमुत्तमामन्वांह बार्हतो वा असौ लोकोऽमुमेव लोकम्भि जंयित प्र वो - (४०)

वाजा इत्यनिरुक्तां प्राजापत्यामन्वांह युज्ञो वै प्रजापंतिर्युज्ञमेव प्रजापंतिमा रंभते प्र वो वाजा इत्यन्वाहान्नं वै वाजोऽन्नंमेवावं रुन्धे प्र वो वाजा इत्यन्वांह तस्मात्प्राचीन् रेतों धीयतेऽग्न आ यांहि वीतय इत्यांह तस्मात्प्रतीचींः प्रजा जांयन्ते प्र वो वाजा - (४१)

इत्यन्बांह् मासा वै वाजां अर्धमासा अभिद्यंवो देवा ह्विष्मंन्तो गौर्घृताचीं यज्ञो देवाञ्जिंगाति यजमानः सुम्नयुरिदमंसीदम्सीत्येव यज्ञस्यं प्रियं धामावं रुन्धे यं कामयेंत सर्वमायुंरियादिति प्र वो वाजा इति तस्यानूच्याग्र आ यांहि वीतय इति सन्तंतमुत्तंरमर्ध्चमा लंभेत (४२)

प्राणेनैवास्यापानं दांधार् सर्वमायुरिति यो वा अंर्बिश् सांमिधेनीनां वेदांर्बावेव भ्रातृंव्यं कुरुतेऽर्ध्चौ सं दंधात्येष वा अंर्बिः सांमिधेनीनां य एवं वेदांर्बावेव भ्रातृंव्यं कुरुत् ऋषेर्ऋषेवां एता निर्मिता यथ्सांमिधेन्यंस्ता यदसंयुक्ताः स्यः प्रजयां पशुभिर्यजंमानस्य वि तिष्ठेरन्नर्ध्चौ सन्दंधाति सं युनक्तयेवैनास्ता अंस्मै संयुक्ता अवंरुद्धाः सर्वामाशिषं दुहे॥ (४३)

अयंज्ञो वा एष योऽसामाऽग्न आ यांहि वीतय इत्यांह रथन्तरस्यैष वर्णस्तं त्वां समिद्धिंरङ्गिर् इत्यांह वामदेव्यस्यैष वर्णो बहदंग्रे सवीर्यमित्यांह बहत एष वर्णो यदेतं तचमन्वाहं यज्ञमेव

ब्रुसं वो जायन्ते प्र वो वार्जा लभेत दथाति सन्दर्श च॥=====[७]

बृहदंग्ने सुवीर्यमित्यांह बृह्त पृष वर्णो यदेतं तृचम्नवाहं यज्ञमेव तथ्सामन्वन्तं करोत्यग्निरमुष्मिल्लोक आसीदादित्यौऽस्मिन्ताविमौ लोकावशौन्ता- (४४)

वास्तां ते देवा अंब्रुवृत्तेतेमौ वि पर्यूहामेत्यग्न आ याहि वीतय इत्यस्मिँ ह्योकें ऽग्निमंदधुर्बृहदंग्ने सुवीर्यमित्यमुष्मिँ ह्योक आदित्यं ततो वा इमौ लोकावंशाम्यतां यदेवम्नवाहानयों लीकयोः शान्त्यै शाम्यंतोऽस्मा इमौ लोकौ य एवं वेद पश्चदश सामिधेनीरन्वांह पश्चंदश (४५)

वा अर्धमासस्य रात्रयोऽर्धमास्याः संवथ्सर आँप्यते तासां त्रीणि च शृतानि षृष्टिश्चाक्षराणि तावंतीः संवथ्सरस्य रात्रयोऽक्षर्श एव संवथ्सरमाप्नोति नृमेधंश्च परुंच्छेपश्च ब्रह्मवाद्यंमवदेताम्स्मिन्दारांवार्द्वेऽग्निं जंनयाव यत्रो नौ ब्रह्मीयानिति नृमेधोऽभ्यंवद्थ्स धूममंजनयत्परुंच्छेपोऽभ्यंवद्थ्सौ-ऽग्निमंजनयदष इत्यंब्रवीद्- (४६)

यथ्समावंद्विद्व कथा त्वमृग्निमर्जीजनो नाहमितिं सामिधेनीनांमेवाहं वर्णं वेदेत्यंब्रवीद्यद् घृतवंत्पदमंनूच्यते स आंसां वर्ण्स्तं त्वां समिद्धिरङ्गिर् इत्यांह सामिधेनीष्वेव तञ्चोतिर्जनयति स्नियस्तेन् यदचः स्नियस्तेन् यद्गीयत्रियः स्नियस्तेन् यथ्सांमिधेन्यो वृषंण्वतीमन्वांह (४७)

तेन पुइस्वंतीस्तेन सेन्द्रास्तेनं मिथुना अग्निर्देवानां दूत आसींदुशनां काव्योऽसुंराणां तो प्रजापंतिं प्रश्नमैता सप्रजा-पंतिर्ग्निं दूतं वृंणीमह् इत्यभि पूर्यावंतित् ततो देवा अभवन्यरासुंरा यस्यैवं विदुषोऽग्निं दूतं वृंणीमह् इत्यन्वाह् भवंत्यात्मना परांस्य भ्रातृंव्यो भवत्यध्वरवंतीमन्वांह् भ्रातृंव्यमेवेतयां (४८)

ध्वरति शोचिष्केंश्रस्तमींमह् इत्यांह प्वित्रंमेवैतद्यजंमान-मेवैतयां पवयति समिद्धो अग्न आहुतेत्यांह परिधिमेवैतं परि दधात्यस्कंन्दाय् यदतं ऊर्ध्वमंभ्याद्ध्याद्यथां बहिःपरिधि स्कन्दंति तादृगेव तत्रयो वा अग्नयो हव्यवाहंनो देवानां कव्यवाहंनः पितृणाः सहरक्षा असुराणां त एतर्ह्याशः सन्ते मां वरिष्यते मा- (४९)

मितिं वृणीध्व हं व्यवाहं नृमित्यां हु य एव देवानां तं वृणीत आर्षेयं वृणीते बन्धोरेव नैत्यथो सन्तत्यै प्रस्तांदर्वाचों वृणीते तस्मात्प्रस्तांदर्वाश्चों मनुष्यांन्यितरोऽनु प्र पिपते॥ (५०)

अग्नें महा असीत्यांह महान् ह्यंष यद्ग्निर्बाह्मणेत्यांह ब्राह्मणो ह्यंष भारतेत्यांहैष हि देवेभ्यों हुव्यं भरंति देवेद्ध इत्यांह

देवा ह्यंतमैन्धंत मन्विंद्ध इत्यांह मनुर्ह्यंतमुत्तरो देवेभ्य ऐन्द्धर्षिष्टुत इत्याहर्षयो ह्यंतमस्तुंवन्विप्रांनुमदित इत्यांह (५१)

विप्रा होते यच्छुंश्रुवारसं कविश्वस्त इत्यांह क्वयो होते यच्छुंश्रुवारसो ब्रह्मंसरशित इत्यांह ब्रह्मंसरशितो होष घृताहंवन इत्यांह घताहतिरहांस्य प्रियतंमा प्रणीर्यज्ञानामित्यांह प्रणीरहोष

इत्यांह घृताहुतिर्ह्यंस्य प्रियतंमा प्रणीर्यज्ञानामित्यांह प्रणीर्ह्यंष युज्ञानार् र्थीरंध्वराणामित्यांहैष हि देवर्थोऽतूर्तो होतेत्यांह न ह्यंतं कश्चन (५२)

तरंति तूर्णिर्हव्यवाडित्यांह् सर्वेषु ह्येष तर्त्यास्पात्रं

जुहूर्देवानामित्यांह जुहूर्ह्येष देवानां चम्सो देवपान इत्यांह चम्सो ह्येष देवपानोऽरा॰ इंवाग्ने नेमिर्देवा॰स्त्वं परिभूरसीत्यांह देवान् ह्येष परिभूर्यद्भूयादा वंह देवान्देवयते यर्जमानायेति भ्रातृंव्यमस्मै (५३)

जनयेदा वह देवान् यजमानायेत्यांह् यजमानमेवैतेनं वर्धयत्यग्निमंग्न आ वह सोममा वहेत्यांह देवता एव तद्यंथापूर्वमुपं ह्वयत् आ चाँग्ने देवान् वहं सुयजां च यज जातवेद इत्यांहाग्निमेव तथ्स इर्यात् साँऽस्य सर्शितो देवेभ्यों ह्व्यं वहत्यग्निर्होते- (५४)

त्यांहाभिर्वे देवाना है होता य एव देवाना है होता तं वृंणीते स्मो वयमित्यांहाऽऽत्मानंमेव सत्त्वं गंमयति साधु तें यजमान देवतेत्यांहाऽऽशिषंमेवेतामा शांस्ते यद्भूयाद्योंऽभि होतांर्मवृंथा इत्यभिनोंभ्यतो यजंमानं पिरं गृह्णीयात् प्रमायंकः स्याद्यजमानदेवत्यां वे जुहूर्भांतृव्यदेवत्योंप्भृद्- (५५)

यद्वे इंव ब्रूयाद्भातृंव्यमस्मै जनयेद् घृतवंतीमध्वर्यो सुचमास्य-स्वेत्यांह् यजंमानमेवेतेनं वर्धयित देवायुव्मित्यांह देवान् ह्यंषावंति विश्ववारामित्यांह् विश्व्र् ह्यंषावृतीडांमहे देवाः ईडेन्यांन्नमृस्यामं नम्स्यान् यजांम यज्ञियानित्यांह मनुष्यां वा ईडेन्याः पितरो नमुस्यां देवा युज्ञियां देवतां एव तद्यंथाभागं यंजति॥ (५६)

विप्रांनुमदित् इत्यांह चुनास्मै होतोंपुभृद्देवतां एव त्रीणिं च॥-----[९]

त्री इस्तृचानन् ब्रूयाद्राज्नन्यंस्य त्रयो वा अन्ये रांजन्यांत्पुरुषा ब्राह्मणो वैश्यः शूद्रस्तानेवास्मा अनुंकान्करोति पश्चंद्रशानुं ब्रूयाद्राजन्यंस्य पश्चद्रशो वै रांजन्यः स्व एवैन् इस्तोमे प्रति-ष्ठापयति त्रिष्टुभा परि दध्यादिन्द्रियं वै त्रिष्टुगिन्द्रियकांमः खलु वै रांजन्यो यजते त्रिष्टुभैवास्मां इन्द्रियं परि गृह्णाति यदि कामयेत (५७)

ब्रह्मवर्चसम्स्तिती गायित्रया परि दथ्याद्वह्मवर्चसं वै गांयत्री ब्रह्मवर्चसम्व भवित सप्तद्शानुं ब्र्याद्वेश्यस्य सप्तद्शो वै वैश्यः स्व एवेन्ड् स्तोम् प्रतिष्ठापयित् जगंत्या परि दथ्याञ्चागंता वै प्शवः पृश्वकामः खलु वे वैश्यो यजते जगंत्येवास्मे पृश्वत्परि गृह्णात्येकविश्शितमनुं ब्र्यात्प्रतिष्ठाकामस्यैकविश्शः स्तोमानां प्रतिष्ठा प्रतिष्ठित्ये (५८)

चतुंर्वि शित्मन् ब्रूयाद्वह्मवर्चसकां मस्य चतुंर्वि शत्यक्षरा गायत्री गांयत्री ब्रह्मवर्चसं गायत्रियैवास्मै ब्रह्मवर्चसमवं रुन्थे त्रि शत्मन् ब्रूयादत्रं कामस्य त्रि श्वरंक्षरा विराडत्रं विराङ्चिराज्ञैवास्मां अन्नाद्यमवं रुन्धे द्वात्रि शत्मन् ब्रूयात्प्रतिष्ठा-कां मस्य द्वात्रि श्वरक्षरानुष्टुंगनुष्टुप्छन्दं सां प्रतिष्ठा प्रतिष्ठित्यै षद्गि श्वरक्षरा बृह्ती बार्हं ताः पशवों बृहत्यैवास्में पशू- (५९)

नवं रुन्थे चतुंश्चत्वारि शत्मन् ब्रूयादिन्द्रियकां मस्य चतुंश्चत्वारि श्रादक्षरा त्रिष्ठुगिन्द्रियं त्रिष्ठुत्रिष्ठुभैवास्मां इन्द्रियमवं रुन्थेऽष्टाचंत्वारि शत्मन् ब्रूयात्पशुकां मस्याष्टाचंत्वारि शादक्षरा जगंती जागंताः पृशवो जगंत्यैवास्में पृशूनवं रुन्थे सर्वाणि छन्दा स्यनं ब्रूयाद्वहुयाजिनः सर्वाणि वा पृतस्य छन्दा स्यवं रुद्धानियो बहुयाज्यपंरिमितमन् ब्रूयादपंरिमितस्यावं रुद्धे॥ (६०)

कामयेत् प्रतिष्ठित्ये पृषाच्यापार श्वामा ————[१०] निर्वीतं मनुष्याणां प्राचीनावीतं पितृणामुप्वीतं देवानामुप्

विवात मनुष्याणा प्राचानावात पितृणामुपवात द्वानामुप व्ययते देवलक्ष्ममेव तत्कुंरुते तिष्ठन्नन्वांह तिष्ठन् ह्याश्रुंततर् वदंति तिष्ठन्नन्वांह सुवर्गस्यं लोकस्याभिजित्या आसींनो यजत्यस्मिन्नेव लोक प्रति तिष्ठति यत्क्रोश्चम्न्वाहांसुरं तद्यन्मन्द्रम्मांनुषं तद्यदंन्त्रा तथ्सदेवमन्तरान्च्य सदेवत्वायं विद्वा स्सो वै (६१)

पुरा होतांरोऽभूवन्तस्माद्विधृंता अध्वानोऽभूंवन्न पन्थांनः समंरुक्षन्नन्तर्वेद्यंन्यः पादो भवंति बहिर्वेद्यंन्योऽथान्वाहाध्वंनां विधृंत्यै पथामसर्शरोहायाथों भूतं चैव भविष्यचावं रुन्धे-ऽथो परिमितं चैवापरिमितं चावं रुन्धेऽथों ग्राम्याः श्चेव पशूनांरुण्याः श्चावं रुन्धेऽथों (६२)

देवलोकं चैव मंनुष्यलोकं चाभि जंयति देवा वै

सांमिधेनीर्नूच्यं यज्ञं नान्वंपश्यन्थ्स प्रजापंतिस्तूष्णीमांघार-माघारयत्ततो वै देवा यज्ञमन्वंपश्यन् यत्तूष्णीमांघारमांघारयंति यज्ञस्यानुंख्यात्या अथों सामिधेनीरेवाभ्यंनुत्त्वर्लूक्षो भवति य एवं वेदाथों तुर्पयंत्येवैनास्तृप्यंति प्रजयां पशुभिः (६३)

य पुवं वेद् यदेक्याघारयेदेकां प्रीणीयाद्यद्वाभ्यां द्वे प्रीणीयाद्यत्तिसृभिरित् तद्रेचयेन्मन्सा घारयित मनसा ह्यनांप्तमाप्यते तिर्यश्चमा घारयत्यछंम्बद्वारं वाक्र मनश्चातीयेताम्हं देवेभ्यो ह्व्यं वहामीति वागंब्रवीदहं देवेभ्य इति मन्स्तौ प्रजापितिं प्रश्नमैता सांऽब्रवीत् (६४)

प्रजापंतिर्दूतीरेव त्वं मनंसोऽसि यद्धि मनंसा ध्यायंति तद्दाचा वदतीति तत्खलु तुभ्यं न वाचा जुंहवन्नित्यंब्रवीत् तस्मान्मनंसा प्रजापंतये जुह्नति मनं इव हि प्रजापंतिः प्रजापंतेरास्ये परिधीन्थ्सम्मांष्टिं पुनात्येवैनान्निर्मध्यमं त्रयो वै प्राणाः प्राणानेवाभि जंयति त्रिर्दक्षिणार्ध्यं त्रयंः (६५)

इमे लोका इमानेव लोकान्मि जंयित त्रिरुंत्तरार्ध्यं त्रयो वै देवयानाः पन्थान्स्तानेवाभि जंयित त्रिरुपं वाजयित त्रयो वै देवलोका देवलोकानेवाभि जंयित द्वादेश सम्पंद्यन्ते द्वादेश मासाः संवथ्सरः संवथ्सरमेव प्रीणात्यथो संवथ्सरमेवास्मा उपं दधाति सुवर्गस्यं लोकस्य समष्ट्या आघारमा घारयित तिर इंव (६६) वै सुंवर्गो लोकः सुंवर्गमेवास्मैं लोकं प्र रोंयत्यृजुमा घारयत्यृजुरिव हि प्राणः सन्तंतमा घारयति प्राणानांमन्नाद्यंस्य सन्तंत्या अथो रक्षंसामपंहत्यै यं कामयेत प्रमायुंकः स्यादिति जिह्नां तस्या घारयेत्प्राणमेवास्मां श्विह्नां नेयति ताजक्प्र मीयते शिरो वा एतद्यज्ञस्य यदांघार आत्मा ध्रुवा (६७)

आघारमाघार्य ध्रुवा समंनक्त्यात्मन्नेव यज्ञस्य शिरः प्रतिं दधात्यग्निर्देवानां दूत आसीद्दैव्योऽस्रंराणान्तौ प्रजापंतिं प्रश्नमेता स स प्रजापंतिर्ब्राह्मणमंब्रवीदेतद्वि ब्रूहीत्या श्रांवयेतीदं देवाः शृणुतेति वाव तदंब्रवीद्ग्निर्देवो होतेति य एव देवानां तमंवृणीत ततों देवाः (६८)

अभेवन्परांसुरा यस्यैवं विदुषेः प्रवरं प्रंवृणते भवंत्यात्मना परांस्य भ्रातृंव्यो भवित यद्ग्रांह्मणश्चाब्रांह्मणश्च प्रश्ञमेयातां ब्राह्मणायाधि ब्र्याद्यद्वांह्मणायाध्याहात्मनेऽध्यांह् यद्वांह्मणं पुराहात्मनं परांह् तस्मांद्वाह्मणो न पुरोच्यः॥ (६९)

वा आंर्ण्याक्क्षावं रून्धेऽथौं पृशुभिः सौंडब्रवीद्वक्षिणाध्येत्रयं इव ध्रुवा देवाश्चंत्वारिर्श्यची **—**[११]

आयुंष्ट आयुर्दा अंग्र आ प्यांयस्व सं तेऽवं ते हेड उदुंत्तमं प्र णों देव्या नों दिवोऽग्नांविष्णू अग्नांविष्णू इमं में वरुण तत्त्वां याम्युदु त्यं चित्रम्। अपां नपादा ह्यस्थांदुपस्थंं जि्ह्मानांमूर्ध्वो विद्युतं वसानः। तस्य ज्येष्ठंं महिमानं वहंन्तीर्हिरंण्यवर्णाः पिरं यन्ति यह्वीः। सम् (७०)

अन्या यन्त्युपं यन्त्युन्याः संमानमूर्वं नृद्यः पृणन्ति। तमू शुचि शुचंयो दीदिवा संमानमूर्वं नृद्यः पृणन्ति। तम् शुचि शुचंयो दीदिवा संमापां नपति परि तस्थुरापः। तमस्मेरा युवतयो युवानम्मर्मृज्यमानाः परि यन्त्यापः। स शुकेण् शिक्षंना रेवद्ग्निर्दीदायां निध्मो घृतिनिर्णिगप्स,। इन्द्रावरुणयोर्ह सम्माजोरव आ वृणे। ता नौ मृडात ईदृशैं। इन्द्रांवरुणा युवमंध्वरायं नः (७१)

विशे जनाय मिह शर्म यच्छतम्। दीर्घप्रयज्युमित यो वनुष्यतिं वयं जयम् पृतनास् दूढ्यः। आ नी मित्रावरुणा प्र बाहवाँ। त्वं नी अग्ने वरुणस्य विद्वां देवस्य हेडोऽवं यासिसीष्ठाः। यजिष्ठी विह्नितमः शोश्चानो विश्वा द्वेषारसम् प्र मुंमुग्ध्यस्मत्। स त्वं नी अग्नेऽवमो भवोती नेदिष्ठो अस्या उषसो व्यृष्टौ। अवं यक्ष्व नो वरुणम् (७२)

रराणो वीहि मृंडीक र सुहवों न एथि। प्रप्रायम्ग्निर्भर्तस्यं शृण्वे वि यथ्सूर्यो न रोचंते बृहद्भाः। अभि यः पूरुं पृंतनासु तस्थौ दीदाय दैव्यो अतिथिः शिवो नंः। प्र ते यिक्षे प्र तं इयि मन्म् भुवो यथा वन्द्यों नो हवेषु। धन्वंन्निव प्रपा असि त्वमंग्न इयक्षवे पूरवे प्रल राजन्न। (७३)

वि पार्जसा वि ज्योतिषा। स त्वमंग्ने प्रतींकेन प्रत्योंष

यातुधान्यः। उरुक्षयेषु दीद्यंत्। तर सुप्रतीकर सुदृश्र् स्वश्रमिवद्वारसो विदुष्टरर सपेम। स यंक्षद्विश्वां वयुनांनि विद्वान्प्र हृव्यम्प्रिर्मृतेषु वोचत्। अर्होमुचे विवेष यन्मा वि नं इन्द्रेन्द्रं क्षत्रमिन्द्रियाणि शतकतोऽनुं ते दायि (७४)

युद्धीः सर्मध्वरायं नो वर्रुणः राजुः श्चतुंश्चरवारिःशच॥———[१२]
[स्मिध्श्चश्चंपी प्रजापंतिराज्यं देवस्य स्फाम्ब्रह्मवादिनोऽद्विर्ग्नेस्रयो मनुः पृथिव्याः पृशवोऽग्नीधे देवा

This PDF was downloaded from http://stotrasamhita.github.io.

Credits: http://stotrasamhita.github.io/about/

वै यज्ञस्यं युक्ष्वोशन्तंस्त्वा द्वादंश]